

पूर्वमध्यमा (हाईस्कूल)

प्रथमवर्षः

(कक्षा 9 समकक्षा)

अवधि - एषः द्विवर्षीयः पाठ्यक्रमः। प्रथमवर्षस्य द्वितीयवर्षस्य च परीक्षा छत्तीसगढ़ संस्कृत विद्यामण्डलम् द्वारा आयोजिता भविष्यति। अस्याम् कक्षायाम् सप्तप्रश्नपत्राणि भविष्यन्ति। पाठ्यक्रमः अधोलिखितः।

प्रथमप्रश्नपत्रम् -	अनिवार्य व्याकरण एवं साहित्य	100 अंकाः
क)	रघुवंशम् (प्रथमसर्गः)	20
ख)	प्रतापविजयम्	20
ग)	निबन्धाः (संदर्भ ग्रंथ - रचना अनुवादकौमुदी - डॉ. कपिलदेव द्विवेदी प्रारम्भतः त्रयोदशः निबन्धाः)	10
च)	लघुसिद्धान्तकौमुदी (अदादितःचुराद्यन्तम्)	35
छ)	अष्टाध्याय्याः प्रथमद्वितीयाध्याययोः सूत्राणां कण्ठस्थीकरणम्	15
द्वितीयप्रश्नपत्रम् - शास्त्रीयविषयः - शास्त्रीयविषयेषु कोऽपि एकः विषयः चयनीयः		
	साहित्यम्	
क)	कुमारसंभवमहाकाव्यस्य 1-2 सर्गौ	50
ख)	रघुवंशमहाकाव्यस्य 5-6 सर्गौ	50
	व्याकरणम्	
नव्यव्याकरणम् -	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी आदितः स्त्रीप्रत्ययप्रकरणं यावत्	100
	अथवा	
प्राच्य व्याकरणम् -		100
क)	अष्टाध्याय्याः 1-2 अध्यायौ काशिकाधारेण सूत्रपादच्छेदविभक्ति समासार्थोदाहरणसिद्धिसहितौ।	70
ख)	नियतध्याययोः (1-2 सूत्रपाठकण्ठस्थीकरणम्)।	15
ग)	सन्धिविषयः - अजमेरमुद्रितः गुरुकुलकांगड़ी मुद्रितो वा।	15
	वेदः	
1. ऋग्वेदः -	क) संस्वराया ऋग्वेदसंहितायाः - प्रथम मण्डले सूक्तानि- 1-3, 17-19, 12, 40-43, 50, 80, 89, 95-99, 112, 114, 115	60
	ख) पाणिनीय शिक्षा सामान्यर्थ संहिता।	40
	अथवा	
	शुक्लयजुर्वेदः (माध्यन्दिनशाखा)	
क)	शुक्लयजुर्वेदः संहितायाः संस्वरायाः 1-5 अध्यायाः	60
ख)	याज्ञवल्क्यशिक्षा	40
	अथवा	
	कृष्णयजुर्वेदः (तैत्तिरीय शाखियः)	
क)	तैत्तिरीयसंहितायाः संस्वरायाः प्रथमप्रपाठकः	60
ख)	पाणिनीयशिक्षा	40
	अथवा	

सामवेदः

- क) सामवेद संहितायाः सस्वरायाः पूर्वार्चिकस्य प्रथमप्रपाठकः 60
 ख) नारदीय शिक्षा सामान्यार्थ संहिता 40

अथवा

अथर्ववेदः

- क) ✓ अथर्ववेद संहितायाः सस्वरायाः प्रथमकाण्डम् 60
 ख) माण्डूकी शिक्षा 40

ज्योतिषम्

- क) लीलावती (आदितः श्रेढीव्यवहारान्तो भागः) 60
 ख) मुहूर्त चिन्तामणिः (आदितः संस्कारप्रकरणान्तो भागः) 40

धर्मशास्त्रम्

- क) ✓ मनुस्मृतिः 1-2 अध्यायः 100

पुराणेतिहासम्

- क) वाल्मीकिरामायणस्य बालकाण्डस्य प्रथमः सर्गः 100
 (मूलरामायणम्) ✓

दर्शनम्

- क) ✓ तर्कसंग्रहस्य आदितः प्रत्यक्षखण्डम् यावत् 100

तृतीयप्रश्नपत्र — व्यावसायिक संस्कृत 100 अंकाः
 अधोलिखितेषु विषयेषु कोपि एकः चयनीयः

3. पौरोहित्यम्

- क) रुद्र सूक्तम् 75
 वास्तु देवानां पूजनम् एवं मानचित्रनिर्माणम्
 ख) मौखिकी 25

4. ज्योतिषशास्त्रम्

- शीघ्रबोधः ✓ 75
 मौखिकी 25

5. प्रवचनम्

- क) श्रीमद्भगवद्गीतायाः विभूतियोगः 75
 ख) ✓ सुमौषित — साहस्री — गुणीतः दुःखभागी पर्यन्तम्
 मौखिकी 25

6. योगदर्शनम्

- क) पातञ्जलयोगसूत्रम् — साधनपाद 75
 ख) हठयोगप्रदीपिका — प्रथमउपदेश-आसनपरिचयः

प्रायोगिकम्यासाः

7. आसनानि — पद्मासनं, पश्चिमोन्तासनम्, सुप्तवज्रासनं, अर्धमत्स्येन्द्रासनं
 भुजंगासनं, शलभासनं, धनुरासनं, मकरासनं, ताड़ासनं,
 त्रिकोणासनं, चन्द्रासनं, महावीरासनञ्च ।
 8. प्राणायामः — अनुलोमः, विलोमः, उज्जायी, सरलभस्त्रिका, भ्रामरी
 प्रायोगिकः 25

9. आयुर्वेदः

क) सद्वृत्तपरिचयः वा आचाररसायनं

15

ख) धारणीयवेगः

15

ग) अधारणीयवेगः

15

घ) रोगपरिचयः

15

च) सामान्यद्रव्यपरिचयः —

15

(अर्जुन, साल, बीजा, वास, निर्गुण्डी, घृतकुमारी, चित्रक
पारिजात, एरण्ड)

छ) प्रायोगिकपरीक्षणविषयकप्रश्नाः

25

चतुर्थप्रश्नपत्रम् —

सामान्य हिन्दी/अंग्रेजी

(प्राच्यसंस्कृतविद्यालयानाम्कृतेनिर्मितपाठ्यक्रमानुसारेण)

100

पंचमप्रश्नपत्रम् —	सामाजिक विज्ञान (छ0ग0 पाठ्यपुस्तकनिगमद्वाराप्रकाशित कक्षा 9)	100
षष्ठप्रश्नपत्रम् —	विज्ञान प्रायोगिक (छ0ग0 पाठ्यपुस्तकनिगमद्वाराप्रकाशित कक्षा 9)	75 25
सप्तमप्रश्नपत्रम् —	गणित (छ0ग0 पाठ्यपुस्तकनिगमद्वाराप्रकाशित कक्षा 9)	100

पूर्वमध्यमाद्वितीयवर्षः (कक्षा 10 समकक्षः)

प्रथमप्रश्नपत्रम् —

क)	अनिवार्य व्याकरण एवं साहित्य	100 अंकाः
ख)	शिवराजविजयम् प्रथमो विरामः	30
ख)	अनुवादः हिन्दी एवञ्च संस्कृत भाषायाम्	10
	निबन्धाः — संदर्भग्रन्थ रचना अनुवाद कौमुदी, चर्तुदश	10
	निबन्धात् समाप्ति पर्यन्तम्।	
	अनुवादः — हिन्दी एवञ्च संस्कृत भाषायाम्	
ग)	लघुसिद्धान्तकौमुदी (णिजन्तप्रकरणमारभ्य उत्तरकृदन्तान्तम्)	35
घ)	अष्टाध्याय्याः तृतीयचतुर्थाध्यायोः सूत्राणां कण्ठस्थीकरणम्	15

द्वितीयप्रश्नपत्रम् — शास्त्रीयविषयः — शास्त्रीयविषयेषु कोऽपि एकः विषयः चयनीयः

साहित्यम्

क)	किरातार्जुनीयम् 01-02 सर्गौ	50
ख)	श्रीमद् भगवद्गीता 2,3 अध्यायो	50

व्याकरणम्

नव्यव्याकरणम् —	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी	100
	कारकप्रकरणतः समासाश्रयप्रकरणं यावत्	
	अथवा	

प्राच्य व्याकरणम् —

क)	अष्टाध्यायाः 3-4 अध्यायौ काशिकाधारेण	100
	सूत्रपादच्छेदविभक्ति समासार्थोदाहरणसिद्धिसहितौ।	60
ख)	नामिकः (अजमेरमुद्रितः)	25
ग)	अष्टाध्यायाः 3-4 अध्यायस्थसूत्रपाठकण्ठस्थीकरणम्।	15

वेदः

1.	ऋग्वेदः — क)	सस्वराया ऋग्वेदसंहितायाः नियतोभागः	60
		प्रथम मण्डले सूक्तानि— 122, 142, 154, 156, 158, 164, 166, 187, 188	
		मण्डल — 2 सूक्तानि— 12, 23, 25, 33, 41, 43,	
	ख)	प्रयोगरत्नानुसारे गणेशपूजनादि पुण्याह वाचन प्रयोगो नान्दीश्राद्ध प्रयोगश्च।	40

अथवा

शुक्लयजुर्वेदः (माध्यन्दिनशाखा)

क)	शुक्लयजुर्वेदसंहितायाः सस्वरायाः 6-10 अध्यायाः।	60
ख)	गृहशांति प्रयोगः नान्दीश्राद्धांतः संस्कारभास्करानुसारी	40

अथवा

कृष्णयजुर्वेदः (तैत्तिरीय शाखिः)

क)	तैत्तिरीयसंहितायाः सस्वरायाः द्वितीयकाण्डम्	60
ख)	हिरण्यकेशीया आपस्तम्बीया वा पुण्याहवाचन पद्धतिः	40

अथवा

सामवेदः

- क) सामवेद संहितायाः पूर्वार्चिकस्य 2-3 प्रथमपाठकौ 60
 ख) ग्रामगेयगानस्य आग्नेयपर्व संपूर्णम् 40

अथवा

अथर्ववेदः (शौनकशास्त्रीयः)

- क) अथर्ववेद संहितायाः सस्वरायाः 2-3 काण्डम् 60
 ख) प्रयोग रत्नानुसारिणी वरणान्ता पद्धतिः 40
 अथर्ववेदीय पुण्याह वाचन मधुपर्कप्रयोग संहिता

ज्योतिषम्

- क) लीलावती (क्षेत्रव्यवहारतः समाप्तिपर्यन्ततो भागः) 60
 ख) मुहूर्त चिन्तामणिः (विवाह प्रकरणतः समाप्तिप्रकरणं यावत्) 40

धर्मशास्त्रम्

- मनुस्मृतिः तृतीय चतुर्थाध्यायः 50

पुराणेतिहासम्

- युगपुराणम् 100

दर्शनम्

- तर्कसंग्रहस्य अनुमान, उपमान शब्द खण्डाः 100
 1. अनुमानप्रकरणम् -
 अनुमानलक्षणम्, व्याप्तिलक्षणम्
 अनुमानभेदाश्च -
 2. हेत्वाभास-लक्षणम् - भेदाः
 3. उपमान प्रमाणम् - सोदाहरण
 4. शब्द प्रमाणम्

तृतीयप्रश्नपत्र -

व्यावसायिक संस्कृत

100 अंकाः

1. अद्योलिखितेषु विषयेषु कोऽपि एकम् चयनियम्
 कर्मकाण्डम् (पौरोहित्यम्)

- क) व्रतोद्यापनविधि 75
 मण्डपूजनम्
 (संदर्भग्रंथ- सर्वदेव प्रतिष्ठा महोदधि
 ऋग्वेदीय, ब्रह्मकर्मसमुच्चयः)

- ख) मौखिकी 25

2. ज्योतिषवास्तुशास्त्रम्

- मुहूर्तचिन्तामणिः -वास्तुप्रकरणम् 75
 मौखिकी 25

3. प्रवचनम्

- क) सुभाषित साहसूत्री-दुराग्रहतः पात्रपर्यन्तम् 75
 ख) श्रीमद् भगवद्गीता - 17 -18 अध्यायौ
 मौखिकी 25

4. योगदर्शनम्

- क) पातञ्जलयोगसूत्रम् - समाधिपाद 75
 ख) हठयोगप्रदीपिका - द्वितीयउपदेश-प्राणायामपरिचयः

प्रायोगिकम्यासा:

1. आसनम् — बद्धगोमुखासन, आकर्णधनुरासन, पदाङ्गुष्ठासनं
बकासन, हंसासन, योगमुद्रा।
2. प्राणायामः — सूर्यभेदनं, चन्द्रभेदनं, नाडीशोधनं, (कुम्भरहित)
षट्कर्मः, कपालभातिः, जलनेतिः सूत्रनेतिश्च।

प्रायोगिकः —

25

5. आयुर्वेदः

- क) आयुर्वेदस्य अवतरणं उद्देश्यं च 15
- ख) दोष-धातु-मलनाम् विशिष्टपरिचयः 15
- ग) दोष-धातु-मलनाम् प्राकृतगुणः, क्षयः, तथा वृद्धि-लक्षणम् 15
- घ) सामनिरामपरिचयः 15
- च) भैषज्यकल्पना-परिचयः — 15
- विविधकल्पनाः (स्वरस, कल्क क्वाथ, हिम तथा फांट)
- छ) प्रायोगिकपरीक्षणविषयकप्रश्नाः 25

चतुर्थप्रश्नपत्रम् —

सामान्य हिन्दी/अंग्रेजी

(प्राच्यसंस्कृतविद्यालयानाम्कृतेनिर्मितपाठ्यक्रमानुसारेण)

100

- 5- The Tempest
- 6- The Fountain
- 7- The Hare and the Tortoise
- 8- Stopping by the woods an a snowy evening

पंचमप्रश्नपत्रम् —	सामाजिक विज्ञान (छ0ग0 पाठ्यपुस्तकनिगमद्वाराप्रकाशितम् कक्षा 10)	100
षष्ठप्रश्नपत्रम् —	विज्ञान प्रायोगिक (छ0ग0 पाठ्यपुस्तकनिगमद्वाराप्रकाशित कक्षा 10)	75 25
सप्तमप्रश्नपत्रम् —	गणित (छ0ग0 पाठ्यपुस्तकनिगमद्वाराप्रकाशितम् कक्षा 10)	100

**उत्तरमध्यमा (हायर सेकेण्ड्री)
प्रथमवर्षम्
(कक्षा 11 समकक्षः)**

अवधि :-

एषा परीक्षा वर्षद्वये सम्पन्ना भविष्यति। प्रथमवर्षस्य परीक्षा च द्वितीयवर्षस्य परीक्षा छत्तीसगढ़ संस्कृत विद्यामण्डलम् द्वारा आयोजयिष्यते। अस्याम् कक्षायाम् सप्तप्रश्नपत्राणि भविष्यन्ति। पाठ्यक्रमः अद्योलिखितः।

प्रथमप्रश्नपत्रम् -	अनिवार्य व्याकरण एवं साहित्य	100 अंकाः
क)	प्रतिमा नाटकम्	30
ख)	अलङ्कारसारमञ्जरी	10
ग)	निबंधाः (प्रस्तावरत्नाकरः)	10
घ)	लघुसिद्धान्तकौमुदी कारकप्रकरणमारभ्य (अपत्याधिकारप्रकरणसमाप्तिपर्यन्तम्)	30
ङ)	अष्टाध्यायीसूत्रपाठः (पञ्चमषष्ठाध्यायस्थसूत्राणां कण्ठस्थीकरणम्)	20

द्वितीयप्रश्नपत्रम् - शास्त्रीयविषयः - शास्त्रीयविषयेषु कोऽपि एकः विषयः चयनीयः

	साहित्यम्	
क)	दशकुमारचरितम् - महाकविभट्टविरचितम् (प्रथम द्वितीय उच्छवासौ)	40
ख)	मालविकाग्निमित्रम् नाटकम्	30
ग)	काव्यमीमांसा - कविराज श्रीराजशेखरप्रणीता	30
1.	प्रथमोऽध्यायः - काव्यसंग्रहः	
2.	द्वितीयोऽध्यायः - शास्त्रनिर्देशः	
3.	तृतीयोऽध्यायः - काव्यपुरुषोत्पत्तिः	

	व्याकरणम्	
नव्यव्याकरणम् -	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (पङ्क्तिवर्जिता) अपत्याधिकारप्रकरणमारभ्यद्विरुक्तप्रकरणपर्यन्तम्	100
	अपत्याधिकारतः ठगधिकारपर्यन्तम्	50
	प्राग्ध्वितीयप्रकरणतः द्विरुक्तपर्यन्तम्	50

* अथवा

प्राच्यव्याकरणम् -		
क)	अष्टाध्यायाः 5-6 अध्याययोः काशिकाधारेण सूत्रपादच्छेदविभक्तिः समासार्थोदाहरणसिद्धिसहितौ।	100
ख)	लिंगानुशासनम् (उदाहरणे लिङ्ज्ञानमात्रम् अपेक्षितम्)	60
ग)	आख्यातिकः गणद्वयम् भ्वादिगण अदादिगण	15
घ)	कण्ठस्थीकरणं 5,6 अध्यायो-	15

अथवा

वेदः

1.	ऋग्वेदः - क)	सस्वरायाः ऋग्वेदसंहितायाः नियतोभागः	75
	1.	मण्डलम् 3 सूक्तानि 7, 27, 38, 40, 55,	
	2.	मण्डलम् 4 सूक्तानि 4, 15, 31, 46, 50, 56, 58	
	3.	मण्डलम् 5 सूक्तानि 5, 9, 10, 25, 40, 51, 82	
	4.	मण्डलम् 6 सूक्तानि 53, 61, 68, 75।	
	ख)	पिङ्गलछन्दसूत्रास्य वैदिक प्रकरणम् उदाहरण सहितम्	25

अथवा

शुक्लयजुर्वेदः (माध्यन्दिनशाखीयः)

- क) सस्वरायाः 7-14 अध्यायाः 75
 ख) पिंगल छन्दसूत्रस्य वैदिकछन्दः 25

अथवा

कृष्णयजुर्वेदः (तैत्तिरीय शाखीयः)

- क) तैत्तिरीयसंहितायाः सस्वरायाः तृतीय चतुर्थ काण्डौ 75
 ख) कात्ययनीछन्दः सूत्रम्, सूत्रस्य वैदिक छन्दः प्रकरणम् सोदाहरणम् 25

अथवा

सामवेदः

- क) सामवेद संहितायाः सस्वरायाः पूर्वार्चिकस्य 5-6 प्रथमपाठकौ 75
 तथा आरण्याकाण्डा
 ख) पिंगलछन्दसूत्रस्य सोदाहरणम् वैदिकछन्दः प्रकरणम् 25

अथवा

अथर्ववेदः (शौनकीयशाखीयः)

- क) अथर्ववेद संहितायाः सस्वरायाः चतुर्थकाण्डम् तथा 75
 पंचमकाण्डम् प्रथमसूक्तस्य पंचदशसूक्तानि पर्यन्तम् ।
 ख) पिंगलछन्दसूत्रस्य सोदाहरणम् वैदिकछन्दः प्रकरणम् 25

ज्योतिषम्

- क) भास्करीयं बीजगणितम् (चक्रवालगणितपर्यन्तम्) 50
 ख) रेखागणितम् (1-3 अध्यायाः) 50

धर्मशास्त्रम्

- क) पराशर स्मृतिः 1-5 50
 ख) षोडशसंस्काराणां परिचयः 50
 (डॉ शंकर कुमार मिश्र विरचितस्य षोडशसंस्कार विमर्षस्य
 प्रथमाध्यायतः चतुर्थाध्याय पर्यन्तम्)

पुराणेतिहासम्

- क) वाल्मीकिरामायणस्य बालकाण्डस्य ऋष्यशृंगोपाख्यान पर्यन्तम् 50
 1-10 अध्यायाः (सर्गाः)
 ख) महाभारतस्य आदिपर्वः 1-10 अध्यायाः 50

दर्शनम्

- क) न्यायसिद्धान्तमुक्तावली 40
 विषयाः - 1 आत्मा प्रकरणम्
 2 कारण प्रकरणम्
 3 दिक् काल प्रकरणम्
 ख) सांख्यतत्त्वकौमुदी 60

तृतीयप्रश्नपत्र -

व्यावसायिक संस्कृत

100 अंकाः

- अद्योलिखितेषु विषयेषु कोपि एकम् चयनियम्
 1. कर्मकाण्डम् (पौरोहित्यम्) 75
 क) सर्वतोभद्र पूजनम्
 ख) कुशकण्डिका
 ग) त्रिकाल संध्योपासना विधिः (प्रातः, मध्याह्न, सायं संध्या)
 ख) मौखिकी 25

2.	ज्योतिषशास्त्रम्	
क)	वास्तुरत्नाकरः (भूमिशोधनम्, भूमिलक्षणम्, खातविचारः द्वारनिर्णयश्च)	75
ख)	मौखिकी ।	25
3.	प्रवचनम्	
क)	वैदिकसाहित्यतः कतिपय महत्त्वपूर्ण दृष्टान्तः (डॉ. गंगासागररायस्य वैदिक अख्यानतः 1-9 कथाः)	75
ख)	श्रीमद् भगवद्गीतायाः ज्ञानयोगः सन्यासयोगश्च (4-5 अध्यायौ)	
ग)	सुभाषितसाहस्री - पापतः वासनापर्यन्तम्	
घ)	मौखिकी ।	25
4.	योगदर्शनम्	
क)	घेरण्डसंहिता - षट्कर्म, प्रत्याहार, धारणा, ध्यान समाधिपरिचयः प्रायोगिकभ्यासाः -	75
1.	आसनः - सिद्धासनं, योगासनं, वृक्षासनं, गरुडासनं, संकटासनं, तुलासनं, शीषपादाङ्गुष्ठासनं च	25
2.	प्राणायामः - नाडीशोधनं, उज्जायी, शीतली, सीत्कारी, भस्त्रिका प्राणायामाः (सैद्धान्तिक 15 + 25 प्रायोगिकः)	
5.	आयुर्वेदः	
क)	षडङ्गशरीरस्य विशिष्टपरिचयः	05
ख)	स्वस्थस्य स्वास्थस्य च विशिष्टपरिचयः	10
ग)	रोगाणाम् विशिष्टपरिचयः कतिपय रोगाणाम् संदर्भे (ज्वर, अतिसार, प्रवाहिका, कास, प्रतिश्याय, रक्ताम्लता कृमिजविकारः)	40
घ)	पञ्चनिदानम् - (रोगज्ञान-उपायः)	20
च)	मलमूत्ररक्तानाम् प्रयोगशालीयपरीक्षणम् (सामान्यम्)	25
चतुर्थप्रश्नपत्रम् -	सामान्य हिन्दी/अंग्रेजी (प्राच्यसंस्कृतविद्यालयानाम्कृतेनिर्मितपाठ्यक्रमानुसारेण)	100

हिन्दी

50

**उत्तरमध्यमा (हायर सेकेण्ड्री)
द्वितीयवर्षम्
(कक्षा 12 समकक्षा)**

अवधि :-

एषा परीक्षा वर्षद्वये सम्पन्ना भविष्यति। प्रथमवर्षस्य परीक्षा च द्वितीयवर्षस्य परीक्षा छत्तीसगढ़ संस्कृत विद्यामण्डलम् द्वारा आयोजयिष्यते। अस्याम् कक्षायाम् सप्तप्रश्नपत्राणि भविष्यन्ति। पाठ्यक्रमः अधोलिखितः।

प्रथमप्रश्नपत्रम् -

क)	अनिवार्य संस्कृतम्	100 अंकाः
ख)	स्वप्नवासवदत्तम्	30
ग)	निबन्धाः (प्रस्ताव रत्नाकरः)	10
घ)	छन्दोविंशतिका	10
ङ)	रक्ताद्यार्थकमारभ्यस्त्रीप्रत्ययान्तम्।	35
	अष्टाध्यायी सूत्रपाठः सप्तमाष्टमाध्यायीस्थसूत्राणां कण्ठस्थीकरणम्)	15

द्वितीयप्रश्नपत्रम् - शास्त्रीयविषयः - शास्त्रीयविषयेषु कोऽपि एकः विषयः चयनीयः

क)	साहित्यम्	100
ख)	द्वैतसुपर्णा	40
ग)	काव्यमीमांसा - कविराज श्रीराजशेखरप्रणीता	30
	चतुर्थ पंचम अध्यायौ	30
	छन्दोमंजरी - अनुष्टुप, इन्द्रवज्रा, उपेन्द्रवज्रा, द्रुतविलम्बित, पृथ्वी, भुजंगप्रयात, मन्दाक्रान्ता, मालिनी, वंषस्थ, शिखरिणी।	30

नव्यव्याकरणम् -	व्याकरणम्	
	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (पङ्क्तिवर्जिता)	100
	भ्वादितः उत्तरकृदन्तप्रकरणपर्यन्तम्	
	(उणादिप्रकरणं वर्जयित्वा)	
	भ्वादितः लकारार्थपर्यन्तम्-	50
	कृत्यप्रकरणतः उत्तरकृदन्तप्रकरण पर्यन्तम्	50

प्राच्यव्याकरणम् -

क)	अष्टाध्यायाः 7-8 अध्याययोः काशिकाधारेण	60
ख)	सूत्रपादच्छेदविभक्तिः समासार्थोदाहरणसिद्धिसहितौ।	
ग)	आख्यातिक-जुहोदयारभ्य चुरादिपर्यन्तम्	15
घ)	अष्टाध्यायाः 7-8 अध्याययोः सूत्रपाठ कण्ठस्थीकरणम्	15
	उणादिकोशः	10

वेदः

1.	ऋग्वेदः - क)	सस्वरायाः ऋग्वेदसंहितायाः नियतोभागः	75
	1.	मण्डलम् 7 सूक्तानि 1, 15, 30, 35, 49, 46, 55, 95, 101	
	2.	मण्डलम् 8 सूक्तानि 11, 20, 31, 44, 80, 81	
	3.	मण्डलम् 9 सूक्तानि 1, 91, 111	
	4.	मण्डलम् 10 सूक्तानि 1, 10, 30, 36, 50, 75, 85, 97, 103, 117, 121	
	ख)	मुहूर्त चिंतामणेः संस्कार प्रकरणम्	13
	(2)	कुण्डमण्डपसिद्धिः	12

अथवा

शुक्लयजुर्वेदः (माध्यन्दिनशाखीयः)

- क) शुक्ल यजुर्वेदीय संहितायाः सस्वरायाः 15-22 अध्यायाः 75
 ख) 1. मुहूर्तचिन्तामणेः संस्कार प्रकरणम् 13
 2. कुण्डमंडपसिद्धिः 12

अथवा

कृष्णयजुर्वेदः (तैत्तिरीय शाखीयः)

- क) तैत्तिरीयसंहितायाः सस्वरायाः पंचमषष्ठकाण्डौ 75
 ख) 1. कुंडमंडपसिद्धिः 25
 2. पुण्याहवाचनीयाः यजुर्वेदमंत्राः सस्वराः

अथवा

सामवेदः

- क) सामवेदसंहितायाः सस्वरायाः उत्तरार्चिकस्य 4-9 प्रथमपाठकाः 75
 ख) 1. आरण्यगानस्य इन्द्रव्रतस्यशुक्रियपर्वणि 10
 2. सुबोधिनी पद्धतिः कौतुक षन्धन प्रयोगानता 15

अथवा

अथर्ववेदः (शौनकीयशाखीयः)

- क) अथर्ववेद संहितायाः (स्वर संहिता) षष्ठकाण्डतः 75
 अष्टमकाण्ड पर्यन्तम् ।
 ख) 1. अथर्ववेद संहितायाः प्रथमकाण्डस्यपदपाठः 10
 2. कुण्डमण्डपसिद्धिः 15

ज्योतिषम्

- क) ग्रहलाघवम् (रविचन्द्रस्पष्टाधिकारान्तम्) 50
 ख) लघुजातकम् (सम्पूर्णम्) 50

धर्मशास्त्रम्

- क) पराशर स्मृतिः 6-10 50
 ख) षोडशसंस्काराणां परिचयः 50
 (डॉ शंकर कुमार मिश्र विरचितस्य षोडशसंस्कार विमर्षस्य पंचमाध्यायतः अष्टमाध्याय पर्यन्तम्)

पुराणेतिहासम्

- क) श्रीमद् भगवद्गीता 1-06 अध्यायाः 50
 ख) आचार्य रामचन्द्र मिश्र विरचितस्य संस्कृत साहित्येतिहासस्य वेदपरिचयतः श्रीमद्भागवतम् पर्यन्तम् । 50

दर्शनम्

- क) वेदान्त परिभाषा - 100
 विषय परिच्छेदः 50
 ख) प्रयोजन परिच्छेदः । 50
 (व्याख्याकार डॉ. गजानन शास्त्री मुसलगोवकर)

तृतीयप्रश्नपत्र —

व्यावसायिकविषयः

अद्योलिखितेषु विषयेषु कोऽपि एकम् चयनियम्

1. **कर्मकाण्डम् (पौरोहित्यम्)**
 - क) चण्डीपाठः (कवच, अर्गलाः कीलकानां स्तोत्रम्) 75
 - ख) उपनयनं
 - ग) विवाह संस्कारविधिः
 - ख) मौखिकी 25
2. **ज्योतिषशास्त्रम्**
 - ✓क) वास्तुरत्नाकरः (सोपान निर्णयः, जलस्रोतनिर्णयः, कक्षविन्यासश्च) 75
 - ख) मौखिकी। 25
3. **प्रवचनम्**
 - क) वैदिकसाहित्यतः कतिपय महत्वपूर्ण दृष्टान्तः 75
(डॉ. गंगासागररायस्य वैदिक अख्यानतः 10—19 कथाः)
 - ख) श्रीमद् भगवद्गीतायाः आत्मसंयमयोगः (6 अध्यायः)
 - ✓ग) सुभाषितसाहस्री — विकारतः होनहारपर्यन्तम्।
 - घ) मौखिकी। 25
4. **योगदर्शनम्**
 - क) हठयोगप्रदीपिका— मुद्राबन्धपरिचयः, समाधि निरूपणम्, नादानुसन्धानविधिः 75
- प्रायोगिकम्यासाः —** 25
 1. आसनः — मयूरासनं, कुक्कुटासनं, कूर्मासनं, उत्तानकूर्मासनं, शवासनं, सिंहासनं च
 2. प्राणायामः — सूर्यभेदनं, भस्त्रिका, नाडीशोधनं, कुम्भक सहितं, शीतली, सीत्कारी, भ्रामरी प्राणायामाः कुम्भकरहितं।
(सैद्धान्तिक 15 + 25 प्रायोगिकः)
 3. षट्कर्माः — धौति, शंखप्रक्षालनं, नौलित्राटकं, कपालभातिश्च।
5. **आयुर्वेदः**
 - क) आयुर्वेदीचिकित्सायाः शमनीयउपचारः 15
 - ख) कायचिकित्सा अंगस्य परिचायात्मकअध्यायनं 15
 - ग) शल्यतंत्रस्य परिचायात्मकअध्ययनं 15
(यंत्र शस्त्र, व्रण एवं बंधनांम् ज्ञानं)
 - घ) कौमारभृत्यस्य परिचायात्मकअध्ययनं 15
(बालकानाम् स्वास्थ्यस्य, रोगस्य तथा च टीकाकरणस्य सामान्यपरिचयाः)
 - च) रसौषधिनाम् सामान्यपरिचयः उपयोगिता च 15
 - छ) मौखिकी 25

चतुर्थप्रश्नपत्रम् —

सामान्य हिन्दी/अंग्रेजी

(प्राच्यसंस्कृतविद्यालयानाम्कृतेनिर्मितपाठ्यक्रमानुसारेण)

100